

Neskončna nočna mora

VERONIKA ZAKONJŠEK

»Vse, kar vidimo ali se nam zdi, so vendarle sanje v sanjah,« nam v hipnotičnem uvodnem kadru **Piknika pri Hanging Rocku** (Picnic at Hanging Rock, 1975) dekliški glas v zunanosti polja recitira Edgarja Allana Poeja, medtem ko se s premišljeno vizualno kompozicijo režiserja avstralskega novega vala, Petra Weira, pred nami razprostre osrednji konflikt filma. Konflikt med kaosom in redom; naravo in civilizacijo; neukrotljivostjo in represivnim viktorijanskim nadzorom telesnosti, ženskosti ter skalnate, puščavske, strupene, neprodorne avstralske pokrajine. A že v teku uvodne sekvence, v kateri voajersko spoznamo osrednja dekleta ženskega kolidža Appleyard, ki se na žgoč poletni Valentinov dan odpravijo na izlet do veličastnega, misterioznega Hanging Rocka, zaznamo, da se pod površjem strogih in togih predpisov anglosaške kolonialne kulture, polne restriktivnih steznikov, hlačnih nogavic, rokavic, skrbno pokošenih zelenic, umetnih jezerc, ogledal, fotografskih portretov in urinih kazalcev, ki v nevzdržni poletni sopari glasno diktirajo tok časa, skrivata predvsem potlačena spolna sla in hrepenenje po neznanem, divjem, mesenem, človeškem. Ko trojica deklet v vročičnem deliriju, nekakšnem zasanjanem polsnu, v katerem se postopno osvobodijo svojih zapetih, utesnjujočih, avstralski klimi povsem neprimernih oblačil, skrivnostno izgine, se tako pred nami odvije sublimen trk viktorijanskega reda in neobvladljive avstralske divjine. Film, nikoli zares obremenjen z razrešitvijo skrivnostnega izginotja, namesto tega skoraj poetično preigrava teme rigidne in okrutne vizije britanske »civilizacije«, ki si je na višku svoje pohlepne kolonialne nenasitnosti skušala podrediti tudi najbolj mogočne, starodavne, neprodorne koticke narave.

S spretnim, alegoričnim filmskim jezikom, ki zareže naravnost v drobovje nemške polpretekle zgodovine, pa nas morasti **Spanec** (Schlaf, 2020) ponese v nekoliko sodobnejši

poskus rasne in kulturne prevlade in nadvlade. Celovečerni prvenec, pod katerega se podpisuje Michael Venus, predstavlja nepričakovan biser letošnje hibridne edicije Festivala žanrskega filma Kurja Polt: ambiciozno, skoraj lynchevsko raztrga idilično iluzijo nemškega podeželskega mesteca Steinbach, ki bi se v tradiciji povojnega, »domačega« *heimatfilma* pred nami hitro razgrnil v romantično, zaspano in neoporečno prijazno počitniško destinacijo z očarljivim razgledom na Alpe. A kot pri Weirovi kulturni klasiki se tudi v *Spancu* pod skrbno negovano travo, vrtnički, fasadami, ustrežljivimi nasmeški in gostoljubnimi kosili, zvrhanimi porcijami nemških klobasic, krompirja in jabolčnega *strudla*, skriva nekaj neotipljivo zloveščega, neiskrenega. In kot vročični polspanec dekleta, ki izginejo v divjini Hanging Rocka, v nekakšnem transu odnese stran od poznanega, domačega, »kultiviranega« okolja ter jih simbolno poveže s primarnostjo okoliške narave, se tudi robusten podeželski hotel z idiličnimi alpskimi razgledi v zavest stevardese Marlene prikrađe prav v ponavljajočih se morastih sanjah. A ko se ob obisku Steinbacha, mesteca, ki ga po vsaki nočni mori vročično riše v dnevniške zvezke, vizije iz morastega spanca uspejo spojiti z resničnostjo, se Marlenina psiha v trenutku zlomi ter jo otrplo pusti v bližnji bolnišnici, njeno razvozlavanje nevidnega vozla medgeneracijske družinske travme, ki potlačena živi med sanjami in resničnostjo, med zavestjo in obremenjujočo nacistično preteklostjo, pa tako prevzame njena stoična, zadržana, a mentalno močna hčerka Mona. Venus s svojim prvencem brez zadržkov odstira tapeto te idilične pokrajine in njene navidezne normalnosti ter narejene prijaznosti, ki obdaja redke prebivalce. Skozi premišljeno konstrukcijo psihološke srhljivke, ki se s svojo umeščenostjo v zapuščen hotel na trenutke spogleduje tudi s Kubrickovim **Izzarevanjem** (The Shining, 1980), nam pravzaprav ves čas

Piknik pri Hanging Rocku (1975)

Koko-di Koko-da (2019)

Spanec (2020)

sugerira, da preteklost nikoli ne umre. Zgodovinske rane se dedujejo ter za vselej obremenjujejo našo zavest, medtem ko ideje nacizma še vedno tiho tlijo za urejenimi fasadami, vrtnimi ograjami in prijaznimi sosedskimi nasmeški.

Kot enega najbolj odbitih žanrskih presežkov letošnjega razpoloženskega skupka filmov pod oznako »vsega grozljivega, srhljivega, skrivnostnega in borbenega«, pa gre izpostaviti srhljivo komičen, nadrealističen in pravljичno tragičen **Koko-di Koko-da** (2019, Johannes Nyholm), ki nas v popolni (z)mešanici filmskih žanrov, v kateri ne umanjka niti ročno izdelana animacija, s kurjo poltjo oblije kar ob brundanju otroške pesmi. Ta izvirna, a tudi ganljivo iskrena fabula o žalosti in žalovanju, ki zakonski par po tragični izgubi otroka v nezmožnosti (do)končnega razhoda ali vrnitvi na stare tirnice vse bolj krhkega odnosa drži v klavstrofobičnem krču, prevzema strukturo ponavljajoče se nočne more, ki v nemočnem prebijanju skozi časovno zanko počasi kulminira v srhljivo, nadrealistično, z elementi skandinavske folklorne prepletene variacijo **Neskončnega dne** (Groundhog Day, 1993, Harold Ramis). Tudi tukaj se repetitivni srh spanca – ali bolje, nočne more – postavlja v samo jedro filmskega narativa, a alegorija sanj se iz eksternega sveta, v katerem med sabo trkajo kulture, ideologije, zgodovinske zavesti in nacionalne travme, prestavi v osebno tesnobo dveh ljudi v boju s potlačeno jezo, starimi zamerami in spomini, ki ju vrtijo v krogu nefunkcionalne, razkrajajoče se zveze, iz katere se ne znata rešiti. Film, strukturno grajen kot kontinuirana, nikoli končana nočna mora, zataknjena v časovni labirint enega samega večera in zgodnjega jutra, tako v svojem bistvu ponuja zgodbo o razpadajočem odnosu: odnosu, kjer par ob skupnem taborjenju v mračnem skandinavskem gozdu lahko do jutranje zore pričaka le smrt v rokah folklorne trojice čudakov in njunih psov, ki so nekoč

krasili hčerino glasbeno skrinjico. Smrt, ob kateri si nekoliko grotesken stavec v slamnatem klobuku in beli obleki tiho zabrunda, »Koko-di Koko-da«, medtem ko njegov pes raztrga žensko protagonistko ob pitju njenega urina. On včasih pobegne, spet drugič ne, a skupni pobeg iz pekla, kjer se morilsko jutro v različnih variacijah vseskozi ponavlja, se izkaže za nemogočega. Njuna skupna pot je zaključena, rane preteklosti pregloboke, izhod iz nočne more, skupaj s skrivnostno belo mačko, pa je možen le še posamično.

Piknik pri Hanging Rocku je kot zaključni film letošnje Kurje polti v duhu futuristične distopije, ki je v teku zadnjega leta postala naša realnost, že skoraj poetično sklenil to hibridno, digitalizirano edicijo, ki se je, kot dijakinja ženskega kolidža Appleyard, z delno selitvijo na digitalne filmske nosilce podala na neznan, še neraziskan teren. Festival, doslej temelječ na kulturnih, pa tudi pozabljenih, prezrtih, necenjenih ali cenzuriranih biserih žanrske dediščine, je svoj fokus tako izjemoma obrnil k izrazito sodobnim žanrskim kreacijam, ki pa so se izkazale za igriv, vznemirljiv ter ravno prav srhljiv skupek skrivnostnega in nikoli dokončno razrešenega ali pojasnjenege: kot leto, ki nam je strlo in razžrlo dobršen del intimnega in javnega življenja ter nas iz udobne teme kinotečnih dvoran priklenilo v samoto domačih kavčev, v lastno nočno moro. ■